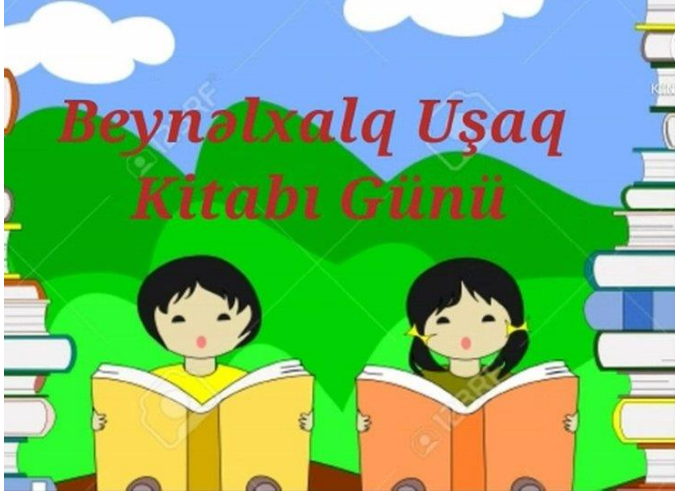

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət Nazirliyi

F. Köçərli adına Respublika
Uşaq Kitabxanası

Balacaların kitab sevinci

2 aprel – Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü, Hans Kristian Andersenin doğum günü münasibətilə mərkəzi kitabxanaların uşaq şöbələri, MKS-nin şəhər, qəsəbə, kənd kitabxana filialları üçün hazırlanmış metodik vəsait

Bakı – 2022

Tərtibçi:

Ruhiyyə Məmmədli

**İxtisas redaktoru və
buraxılışa məsul:**

Şəhla Qəmbərova
Əməkdar Mədəniyyət işçisi

“Balacaların kitab sevinci”- Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü və H.K.Andersenin doğum günü münasibətilə mərkəzi kitabxanaların uşaq şöbələri, MKS-nin şəhər, qəsəbə, kənd kitabxana filialları üçün hazırlanmış metodik vəsait / Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi, F. Köçərli ad. Respublika Uşaq Kitabxanası; tərt.ed. R. Məmmədli; ixt.red. və burax.məsul Ş. Qəmbərova; - Bakı : F. Köçərli ad. Respublika Uşaq Kitabxanası, 2022. - 43 s.

©F. Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası, 2022

Tərtibçidən

“Uşaq kitabları tərbiyə üçün yazılır, tərbiyə isə böyük işdir: o, insanın taleyini həll edir.”

V.Belinski

Uşaqların tərbiyəsində kitablar xüsusi yer tutur. Kitab onları zəngin mənəvi zövqə malik bir insan kimi tərbiyə edib, öz xalqının mübarizələrlə zəngin tarixi keçmişinə dərinləndirən bələd olmasına imkan yaradır. Tədqiqatçıların fikrincə, uşaq ədəbiyyatının dili aydın, lakonik, bədii və emosional olmalıdır. Uşaq ədəbiyyatını yazarkən, tərtib edərkən məktəbəqədər dövrdən başlayaraq hər bir yaş dövründə uşaqların lüğət ehtiyatını, leksik tərkibini nəzərə almaq vacibdir.

XVIII əsrdə uşaqlara öz zövqlərinə görə kitab seçmək imkanı yaranmağa başlayıb. D.Defo və C.Sviftin “böyüklər” üçün yazılmış “Robinzon Kruzo” (1719) və “Qulliverin səyahəti” romanları ideal formada uşaqların oxu dairəsinə adaptasiya olunub. Sonralar yazılaraq kitablara köçürülən xalq nağıllarına da maraq artıb. XIX-XX əsrlər Azərbaycanda uşaq ədəbiyyatının inkişafı ilə xarakterizə olunub. Həqiqətən də əgər nağıllar toplusu dərc edilərsə, Danimarkalı yazıçı Hans Kristian Andersenin nağılları olmadan o toplu tam olmaz. Bəli, “Çirkin ördək balası”, “Düyməcik”, “Noxud üstündə yatan şahzadə qız”, “Qalay əsgərcik”, “Qar Kraliçası”, “Çaxmaq daşı”, “Dəcəl oğlan”, “Bülbül” və s. digər sehirli nağılları daxil etmədən nağıllar toplusu tamamlanmamış görünər. Yazıçının nağılları 100-dən çox dilə tərcümə edilmişdir. Maraqlı burasıdır ki, müəllifin özünün də həyatı sehirli nağıla bənzəyib. Yaradıcılığı boyu Andersen pyeslər, səyahətnamələr, romanlar və şeirlər də yazmasına baxmayaraq, bütün dünyada daha çox nağıllarına

görə tanınır. Hamımıza məlumdur ki, aprelin 2-si Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günüdür. Uşaq ədəbiyyatı gününün məhz bu tarixə təsadüf etməsinin maraqlı bir tarixçəsi vardır. Məşhur nağılçı Hans Kristian Andersen 1805-ci il aprelin 2-də anadan olub. Beynəlxalq Uşaq Kitab Günü'nün məhz bu tarixdə qeyd olunmasını alman yazıçısı Yella Lepman təklif edib. 1967-ci ildən etibarən yazıçının doğum günü Uşaq Kitabları üzrə Beynəlxalq Şuranın təşəbbüsü ilə bütün dünyada Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü kimi qeyd olunmağa başlayıb. Bu tarix cəmiyyətin diqqətini uşaq ədəbiyyatına, onun problemlərinə və kitab mədəniyyətinə cəlb etmək üçün yaranmışdır. Ümumiyyətlə, uşaq kitablarının tarixi 1477-ci ildən, antik yunan müəllifi Ezopun mahnılarının yazılı kitab şəklində çap edilməsi ilə başlayır. 1658-ci ildə çex maarifçisi və pedaqoqu Y.A.Komenski uşaqlar üçün dünyanı anlatmaq məqsədilə rəsmlərin yer aldığı kitab nəşr etdirib. Məqsəd isə uşaqların intellektual inkişafında kitabın rolunu artırmaq, kitaba sevgi aşılamaq və diqqəti uşaq kitabının nəşrinə yönəltməkdir. 1953-cü ildə Yella Lepman uşaq ədəbiyyatı üzrə nobel mükafatı olan “Hans Kristian Andersen” mükafatının təsis edilməsini təklif edib. Həmin ildə təsis olunan mükafat uşaq ədəbiyyatının ən maraqlı incilərinin müəlliflərinə, dünyanın 20 ölkəsindən 23 yazıçı və uşaq kitabları üçün rəsm çəkən 17 illüstrasiyaçı – rəssama təqdim olunub. İlk dəfə bu, 1956-cı ildə ingilis nağılçısı E.Fardkona, 1958-ci ildə isə isveç yazıçısı A.Lindqrene verilib. Sonra E.Keçtner, C.Kryuss, italyan C.Rodari də bu mükafata layiq görülüb. Başqa bir mükafat isə son illər nəşr olunan uşaq kitablarının illüstrasiyası və onların dünyanın müxtəlif dillərdə tərcüməsinə görə təqdim edilən Fəxri Diplomdur.

İsveçdə fəaliyyət göstərən Beynəlxalq Uşaq və Gənclər Kitabı Şurasının Andersen mükafatı ötən əsrin 60-cı illərində təsis olunub. Dünyanın 76 ölkəsi bu təşkilatın üzvüdür. 2014-cü ildə 57 nəfər Andersen mükafatı ilə təltif olunub. Bu mükafat dünya uşaq yazıçılarının müasir ədəbi mühitini özündə əks etdirən ən yaxşı əsərlərinin seçimi deməkdir. Bu tarix cəmiyyətin diqqətini uşaq ədəbiyyatına, onun problemlərinə və kitab mədəniyyətinə cəlb etmək üçün yaradılıb. Şuranın qurucusu Jella Lepman, kitabların insanlar arasında anlaşma və sülh körpüləri qura biləcəyinə inanıb. Buna görə o, kitablar vasitəsilə uşaqları bir araya gətirən beynəlxalq bir təşkilat olaraq İBBY-ni yaradıb. O, müharibədən sonra alman uşaqlarının nəinki qida, dərman, paltar və ya sığınacaq, həm də kitablara ehtiyacı olduğu üçün bunu edib. Yella Lepmanın deyirdi ki, bizə pəncərələri olan kitablar lazımdır, dünyaya açılan və digər insanların necə yaşadıklarını, bizimlə eyni insani hiss və duyğulara sahib olduqlarını bildirən pəncərəli kitablar. F.Köçərli adına Respublika Uşaq kitabxanası 2012-ci ildən Beynəlxalq Uşaq Kitabı Şurasının (İBBY) üzvüdür. Təşkilata üzv olmaqda əsas məqsəd Azərbaycanda uşaq yazıçıları, rəssam və tərcüməçilərini müasir uşaq ədəbiyyatımızdakı problemlərə yönəltmək, Beynəlxalq Uşaq Kitabı Şurası ilə ölkəmizi tanımaq və uşaq ədəbiyyatı sahəsində olan yenilikləri təbliğ etməklə uşaqların mütaliəyə olan həvəslərini artırmaq, onları dünya uşaq ədəbiyyatı nümunələri ilə tanış etməkdir. Həmçinin uşaqların intellektual inkişafında kitabın rolunu artırmaq üçün kitaba sevgi aşılamaq və diqqəti uşaq kitabının nəşrinə yönəltməkdir.

Hans Kristian Andersenin həyat və yaradıcılığı

Hans Kristian Andersen aprelin 2-si, 1805-ci ildə Danimarkanın Odens şəhərində dünyaya göz açmışdır. Andersen ailənin tək uşağı idi. Atası ayaqqabı ustası, anası isə paltaryuyan işləyirdi. Atasının savadı olmasa da o, oğlunu qədim Danimarka nağılları və Min bir gecə nağılları ilə tanış edə bilmiş, uşaqda nağıla qarşı həvəs oyada, təxəyyülünü inkişaf etdirə bilmişdi. Lakin Hansın 11 yaşı olanda atası ölür, anası Anderseni kasıb uşaqlar üçün əsas biliklər verən orta məktəbə yollayır. Artıq 14 yaşında ikən anasına daha Odensdə qala bilmədiyini və mütləq məşhur olmaq üçün Kopenhagenə getmək istədiyini bildirir. Anası onun bu sözlərinə inanmır və poçtalyona əlavə pul ödəyir ki, uşağın 3 gündən sonra geri qayıtmasına kömək etsin. Lakin anası uşağın iradəsinə inanmasa da, Andersen bir də heç vaxt bu şəhərə yaşamaq üçün geri dönmür. Kopenhagendə aktyorluq üçün iş axtarır, lakin çirkin xarici görünüşünə görə heç kim onu aktyorluğa qəbul etmir. Ümumiyyətlə, uşaqlıqdan çirkinliyinə görə təhqirlər eşitməsi sonralar yazıçının “Çirkin Ördək Balası” nağılını yazmasına səbəb olmuşdur. O inanırdı ki, ona xarici görünüşünə görə qiymət verən insanlar bir gün onun daxilinə də qiymət verəcəklər, əslində o, özü çox gözəldir, təxəyyüldə gözəlliklər yarada bilər və buna görə də bir gün mütləq məşhur olacağına inanırdı. Ona inanmayıb lağ edən insanlar onu ticarətlə məşğul olmağa çağırırdılar, o, isə heç kimə məhəl qoymadan teatrlara üz tuturdu. Ancaq bir gün onu Danimarka Kral Teatrına iş götürürlər, aktyor kimi yox, sadəcə gözəl sofrano səsi olduğu üçün iş qəbul olunur, lakin tezliklə səsini də itirir. Bu zaman teatr yoldaşlarından biri ona yazmağı məsləhət bilir. O, bu

məsləhəti ciddi qəbul edir və yazmağa başlayır. Teatrın direktoru Conas Kollin də ona rəğbət bəsləyirdi və təhsil alması üçün Hansı qrammatika məktəbinə göndərir. Andersen 1827-ci ildə Elsinor məktəbində də təhsil alır. Andersen 1822-ci ildə artıq “Palnatokun məzarındakı ruh” adlı ilk hekayəsini nəşr etdirir. Andersen Kopenhagen Universitetinin məzunu olmuşdur. Yazıçı təhsilini bitirdikdən sonra çox illərini səyahətlər, şeirlər, dram əsərləri yazmaqla keçirdi. Onun ilk sehirli nağıllar kitabı sürətlə məşhurlaşmağa, hətta Danimarka sərhədlərini aşıb, ölkələr gəzməyə başladı. Əslində bu nağıllar onun özü, öz başına gələn əhvalatlar idi. Anasının hələ qız uşağı ikən dilənçilik etməyə məcbur qalması onu “Kibritli Qızıcığaz” nağılı yazmağa səbəb oldu, nağılda dünyada bəxti gətirməyən insanların yazıqlığından söhbət açırdı. Çirkin ördək balası isə əlbəttə ki, özü idi. Bir oğlan uşağı ona köhnə qalay əsgərcik hədiyyə edir, Andersen onu nağıla çevirir və ya qız uşağının hədiyyə etdiyi gül ləçəkləri, yenə də yazıçının əsərində öz yerini tapır. Andersen uşaqların ona verdikləri hədiyyələri atmır, qoruyaraq mücrudə saxlayırdı.

H.K.Andersenin bu günə kimi bilinməyən 6 səhifədən ibarət mətnini tarixçi Esben Brage Funen Milli Arxivlərində tapıb. Əl yazısıyla yazılmış bu günə kimi gizli qalan “The Tallow Candle” adlı nağılın dul bir qadın olan Mme Bunkefloda ithaf olunduğu bildirilib. Nağılda daxili gözəlliyi fərq edilənə qədər laqeydlik göstərilən və çirklənən hörmətli bir şamın hekayəsi danışılır. Mütəxəssislər əsərin 1820-ci ildə yazıldığını söyləyiblər. Yazıçı bütün sehirli nağıllarını 1835-1850-ci illər arasında yazmışdı. Andersen ümumilikdə isə 170 nağıl, 5 roman, bir neçə pyes, şeir və oçerk müəllifidir. Onun əsərlərinə cizgi filmləri, filmlər çəkilib, 150-dən çox dilə tərcümə olunub.

Andersen 1867-ci ildə Odens şəhərinə qayıdır, minlərlə insan onu alqışlayır, yazıçıya fəxri ad təltif olunur, ona Danimarkanın milli sərvəti adı verilir. 1872-ci ildə çarpayısından yıxılır və ağır zədələr alır, tezliklə isə qaraciyərində xərçəng xəstəliyi aşkarlanır və yazıçının ölümünə səbəb olur. Ölümündən əvvəl onu necə dəfn edəcəkləri haqda dostları ilə danışır və dəfn mərasimini planlaşdırır. Andersen avqustun 4-ü 1875-ci ildə Kopenhagen yaxınlığında vəfat edir.

Görkəmli şəxsiyyətlərin Hans Kristian Andersen haqqında söylədikləri fikirlər:

“İnci palçıqda əriməz”. Hansın da məhz inci kimi saf qəlbi ətrafdakı ona gülüb lağ edən insanların çirkabında məhv olmadı, daha da gözəlləşdi, özünün təsvir etdiyi kimi çirkin ördək balası qu quşuna çevrilə bildi.

Viktor Hüqo,
fransız yazıçısı, dramaturq, şair, publisist

Andersen nağıllarının içində nağılçı Andersenin öz səsi həmişə eşidilir. Bu səs Andersenin öz oxucusu ilə sanki üz bəsurət dayanıb onu düşündürmək üçün arayıb-axtardığı jestlər, priyomlardır.

Öz balaca oxucusunu – dinləyicisini əyləndirmək, şən, bəzən də acı gülüş, yaxud təbəssümlə, incə yumorla kiçik həcmli nağılları ilə onlara çox şeyləri demək bacarığı, məharəti H.K.Andersenin yazıçı bəxtinə, qismətinə düşdü.

Şahin Xəlili,
professor

Andersenin təsvir etdiyi qəhrəmanlar sevilməyə və təqlid edilməyə bütünlüklə layiqdirlər. Oxucu bu surətlərdən çox şey öyrənə bilir. O, bütün əsərlərində qoçaqlığı, cəsarətliliyi, igidliyi təlqin edir, insana bədbəxtlik gətirən bütün şər qüvvələrə qarşı isə dərin nifrət hissi oyadır.

Mikayıl Rzaquluzadə,
nasir, şair, tərcüməçi

Andersen üçün nağıl hamının başa düşdüyü sadə xalq hekayəsi, əyləncə, fantastik aləmin təsviri deyildi. O, digər nağılçı müəlliflərdən fərqli olaraq, nağılı ciddi bir ədəbi janra çevirdi. Andersen qədim nağılların arxaik üslubunu dəyişərək onları müasirləşdirdi, onlara əsl həyati və fəlsəfi məna verə bildi.

Andersenin nağıllarının obraz və personajları çoxçeşidli və rəngarəngdir. Andersenin qeyri-adi istedadı imkan verirdi ki, o, bizi əhatə edən, zahirən heç nəyi ilə və heç nədən seçilməyən varlıqlara xüsusi məna verə bilsin.

Cəlil Nağıyev,
professor

Nağıllarından çıxarışlar və ya aforizmə çevrilmiş cümlələri:

Heç bir şey əlçatmaz dərəcədə yüksəkdə deyil, yetər ki insan bir şeyi ürəkdən istəsin...

Nağıl poeziyası-bu poeziyanın ən geniş sahəsidir, o qədim qanlı məzarlardan sadədil uşaq əfsanələrinin rəngbərəng şəkillərinə qədər hər şeyi əhatə edir, xalq ədəbiyyatı və yazılı ədəbiyyatı özündə əxz edir, o mənim üçün hər cür poeziyanın nümunəvi bir növüdür.

Mənim materialım sonsuzdur, poeziyanın istənilən başqa növü üçün nəzərdə tutulandan daha çoxdur; çox vaxt mənə elə gəlir ki, sanki hər bir sarmaşiq, hər bir ən balaca çiçəkcik mənə deyir: “Sən bir mənə nəzər sal, onda mənim həyatımın bütün tarixçəsi sənin qarşında açılacaqdır”.

Hans Kristian Andersen,
Danimarkalı nasir

Su pərilərinin göz yaşı olmur, ona görə də daha çox əzab çəkirlər. Onlar qəlblərində ölüm düşüncəsilə gülür və rəqs edirlər.

Sözlərin ifadə edə bilmədiyini yerdə musiqi dillənər. Sadəcə yaşamaqla keçinmək olmaz, azadlıq, günəş işığı və bir qədər də güllərə ehtiyacımız var, dedi kəpənək. Həyatından zövq al, ölü qalmaq üçün zamanın çox olacaq.

Həyatın özü ən gözəl sehirli nağıldır.

Baxdığın hər şey sehirli nağıla çevrilə bilər, toxunduğun hər

şeydən bir hekayə düzəldə bilərsən.

Bütün dünya bir sıra möcüzədir, ancaq biz onlara adi şeylər deməyə öyrəşmişik.

Dünyanın işinə yarımaq üçün xoşbəxt olmalısən.

Ölüm küləkdən də sürətli yeriyir və heç vaxt götürdüyünü geri qaytarmır.

Əgər ruhumun dərinliyinə baxsaydın, həsrətimin səbəbini bütünlüklə anlayardın və mənə yazığın gələrdi. Hətta açıq, şəffaf gölün də özünəməxsus dərinlikləri var hansı ki heç bir dalğıç onları tanımaz.

Həyatım əsərlərimin ən gözəl illustrasiyasıdır.

Bizim hamımız əlimizdəki ən gözəl şeyi başqasına verib, iqtidarımızda olanı təklif etməli deyilikmi?

Sən xəyalpərvərsən, bu da sənin bədbəxtliyindir.

Bəziləri gözəllik üçün, bəziləri isə istifadə olunmaq üçün yaradılıblar, ancaq bəziləri də vardır ki, bu ikisi bir arada olmasa yaşanmazlar.

Axmaq suala cavab vermək asan deyil.

Ən əsas şeylər gözlərə görünməz qaldığı üçün yalnız ürək onları daha aydın görə bilər.

“Kəndli” olmaq hissindən daha betər bir hiss var, o da odur ki, şəhərlilər elə bilir ki, bütün kəndlilər cahildirlər.

Sərgi ətrafında oxucularla görüş

Kitabxanaçı: Andersen nağıllarının mövzu dairəsi həqiqətən də çox geniş, rəngarəng və əhatəlidir. Andersen yaradıcılığında incəsənət, sənət və sənətkar mövzusu əhəmiyyətli yerlərdən birini tutur. Bu mövzuya həsr olunmuş maraqlı əsərlərdən biri də “Bülbül” nağılıdır. Andersen də dünyanın bütün mütərəqqi ziyalıları və sənətkarları kimi, qəti şəkildə əmin olmuşdur ki, yalnız əsl incəsənət, xalqla sıx bağlı olan mədəniyyət yaşamaq hüququna malikdir və ölməzdir. Bu nağılın əsas mövzusu da əsl və saxta sənətin qarşı-qarşıya durması problemindən götürülmüşdür. Əsl incəsənətin məğzi də bu nağılda birmənalı şəkildə ifadə olunmuşdur – bu real təbiətlə bağlı olan, təbiətdən gələn incəsənətdir. “Bülbül” nağılında təsvir olunan süni, əldəqayırma bülbül yalançı, saxta incəsənətin ifadəçisidir. Bu quşun səsi də özü kimi ölüdür və məhz elə ona görə də o, əsl təsiretmə gücünə malik deyil. Ağır sınaq zamanı isə təbiətin qoynunda yaşayan əsl bülbülün zəngulələri hətta ölümün özünə qalib gəldiyi zaman, bu saxta, oyuncaq quş susur.

Andersenin satirik səciyyəli nağılları içərisində **“Kralın yeni paltarı”** əsəri xüsusilə diqqəti cəlb edir. Müəllif qədim milli mənəblərdən götürdüyü bu nağıl süjetində öz dövrünün burjua cəmiyyətinin ikiüzlülüyunü və yalanı kəskin satira atəşinə tutmuşdur. Bu nağılda təsvir olunan məzəli və qeyri-adi hadisə vasitəsilə Andersen dövlətçilik həyatını yalan və riyakarlıq üzərində qurulduğunu göstərə bilmişdir. İki kələkbazın guya kral üçün misli-bərabəri görünməmiş paltar tikmək adı ilə ondan böyük həcmdə mukafat qopartmaq istəməsi nağılın əsas fabulasını təşkil edir. Onlar özlərini qeyri-adi dərzi kimi göstərərək, əslində heç bir parça olmadan krala paltar tikirlər və

deyirlər ki, bu xüsusi paltardır və axmaqların gözünə görünür. Təbiidir ki, kral özü, onun əyanları öz axmaqlılıqlarını bürüzə verməsinlər deyə, bu olmayan paltarınvarlığına inanır, onu tərifləyir və başqalarına da bunu təlqin etməyə çalışırlar. Kral bu olmayan paltarı guya əyninə geyinir və onu şəhər camaatına göstərməyə çıxır. Bütün camaat da bu tələyə düşür, ancaq bu təsirə qapılmayan bir uşaq deyir ki, “Axı kralın əynində paltar yoxdur!”

Andersenin yaradıcılığında saf məhəbbət mövzusu da əsas yerlərdən birini tutur. Bu mövzu, xüsusilə “**Qar kraliçası**” nağlında daha qabarıq şəkildə ifadə olunmuşdur. Yazıçı, demək olar ki, özünün bütün ülvi hissələrini, saf duyğularını məhz dostluq, məhəbbət, qarşılıqlı anlama motivləri vasitəsilə ifadə etmişdir. “Qar kraliçası” nağlında Andersen məhz bu ali insani hissələri ifadə edə bilmişdir. Andersenin fikrincə, şəxsiyyətlər dünyada nə qədər güclü olsalar da saf məhəbbət və dostluq sayəsində onlara qalib gəlmək mümkündür.

Kayı axtara-axtara Qar kraliçasının sarayının astanasına çatdığı zaman **Gerdani** arxasında gətirən maral müdrik fin qadınına deyir ki, bu qıza o, xüsusi güc versin, yoxsa bu qızçıqaz Kayı xilas edə bilməz. Bu qadın isə marala belə cavab verir: “Bu qız elə güclüdür ki, mən bundan artıq heç nə edə bilmərəm. Bəyəm sən onun hansı gücə malik olduğunu görmürsən? Fikir ver, axı həm insanlar, həm də heyvanlar ona xidmət edir. O, ayaqyalın dünyanın yarısını keçib gəlib! Bu güc isə onun ürəyində məskən salıb”.

Kiçik nağıllarla yanaşı Hans Kristian Andersen, nisbətən irihəcmli nağıl-povestlər də yazmışdır. Əgər kiçik nağıllarda insan obrazları epizodik səciyyə daşıyarsa, yazıçının nağıl-povestlərinin baş qəhrəmanları insanlardır və əksinə,

aşyalar, heyvanlar və quşlar burada epizodik rolda çıxış edirlər. Andersenin belə nağıl-povestlərindən, xüsusilə “Su pərisi”, “Qar kraliçası”, “İb və balaca Kristin”, “Buz qız” kimi əsərlərini göstərə bilərik.

“**Su pərisi**” nağıl-povestində əfsanəvi bir canlının – su pərisinin insana saf, təmənnəsiz, fədakar məhəbbətindən bəhs olunur. Burada da real insan həyatı və fantastika bir-birilə qaynayıb-qarışır və tam inandırıcı səciyyə daşıyır. Bu nağılda deyilir ki, dəniz hökmdarının qızı, bir su pərisi çox erkən yaşlarında anasını itirmişdir və dənizin dibindəki təsərrüfatla indi onun “Çox ağıllı və eyni zamanda da çox məğrur nənəsi” məşğul olur. Adi insana aşiq olan bu pəri, bədii ədəbiyyatda təsvir olunan digər pərilərdən fərqli olaraq, məkrli, təhlükəli deyil, o, adi insanı bütün varlığı ilə sevir və onu xilas etmək üçün həyatını qurban verir. Bu nağıl romantik lirik üslubda yazılsa da, tam mənasında real səciyyə daşıyır.

“**İb və balaca Kristin**”, “Qar kraliçası”, “Buz qız” nağıl-povestlərində də belə bir faciəvi hadisələr təsvir olunmuşdur. Dərin psixoloji səpkidə yazılmış bu nağıllarda dərin ictimai, mənəvi və əxlaqi prinsiplər ifadə olunmuş, maraqlı obrazlar sistemi yaradılmışdır. Andersenin də nağılları digər Avropa yazıçılarının nağılları kimi, yüksək bədii məziyyətlərə malikdir və dünya bədii ədəbiyyatının inkişafında böyük əhəmiyyət kəsb etmişdir. Bütün bu nağıllar ideya zənginliyinə, bədii-estetik məziyyətlərinə, zəngin obrazlar sisteminə, forma və məzmun xüsusiyyətlərinə görə bu gün də dünya ədəbiyyatının nadir inciləri sırasına daxildir və bəşəriyyət durduqca onlar da yaşayacaqdır.

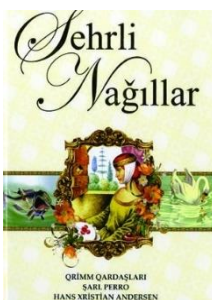
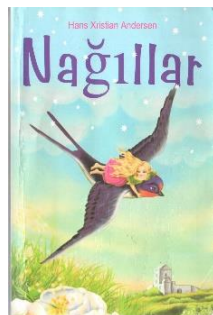
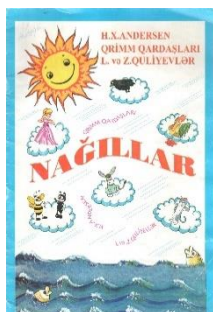
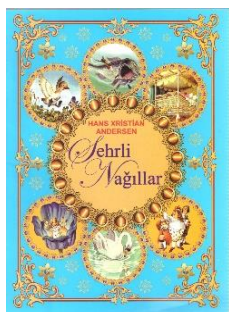
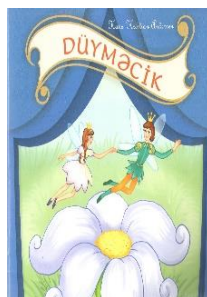
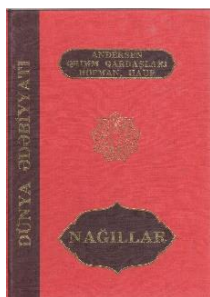
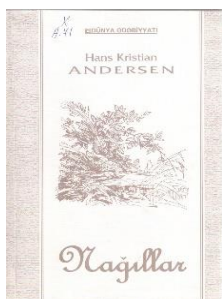
Yazıcının kiçik yaşlı uşaqların həyatından bəhs edən nağılları bütün oxucuların, o cümlədən də, kiçik yaşlı oxucuların şəxsi

kitabxanalarında sevimli kitabları arasında yer alır. Belə ki, bu nağıllar hər bir dövrün azyaşlılarının böyük rəğbətini qazanmış əsərlərdir. Bu əsərlər kiçik yaşlı oxucularda maraq yaradır və onların dünyagörüşünün artmasına kömək edir. H.K.Andersen kimi bir yazıçının az yaşlılara tanıtılması kitabxanaların üzərinə böyük öhdəliklər qoyur. Tanınmış yazıçı Andersenin dünyanın bir sıra ölkələrində kitabları işıq üzü görmüşdür. Yazıçının kitablarının virtual sərgisi oxucuların marağına səbəb olar. Sərginin sxemini aşağıda sizə təqdim edirik.

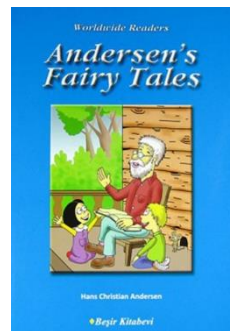
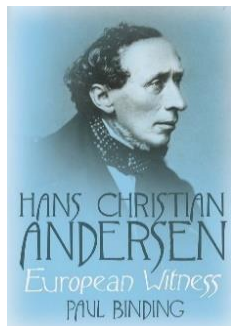
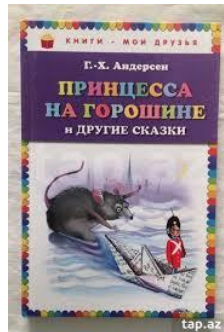
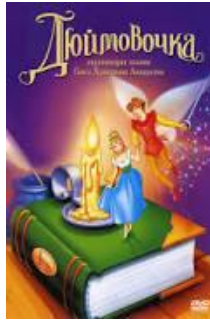
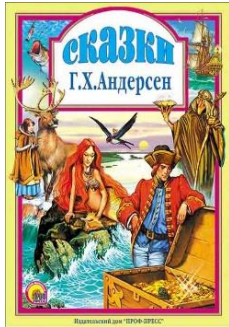
1. Başlıq – “Nağıllar səltənətinin şahzadəsi”
2. Portret və yazıçının əsərlərinə çəkilmiş illustrasiyalar;
3. Yarım başlıq – Nağıllar;

“Çirkin ördək balası”, “Düyməcik”, “ Noxud üstündə yatan şahzadə qız”, “Qalay əsgərcik”, “Qar Kraliçası” “Çaxmaq daşı”, “Dəcəl oğlan”, “Bülbül” nağıllarını azyaşlı uşaqlara tanımaq məqsədilə kitab icmallarının keçirilməsi məqsədə uyğundur. Sərginin təşkil olunmasında məqsəd uşaqların intellektual inkişafında kitabın rolunu artırmaq, kitaba sevgi aşılamaq, mütaliyəyə həvəsləndirməkdir. Sərgi çərçivəsində uşaqların informasiya tələbatının ödənilməsi ilə əlaqədar onlar ölkəmizdə son ildə nəşr olunan uşaq ədəbiyyatı ilə tanış olacaqlar.

Kitab sərgisi

https://drive.google.com/file/d/1kU6KOFRXnIqRmr8JYnHbX4tUqeU_putR/view

<https://drive.google.com/file/d/16NJMxCqasMyT4A7jVEL1sitayq3fI0XI/view>

https://drive.google.com/file/d/1Pq_xNh-7kXkOdAfPN-VkkleLgmpvB5o1/view

<https://drive.google.com/file/d/15sqd2YaD3UDii5gyaFn6PLC61WeRk1CZ/view>

https://drive.google.com/file/d/1pC_KjPx5Exu-Z9Apg6W_VeRyyETHsBj6/view

<https://drive.google.com/file/d/1tF3vTxj5-hxh7bk9pNuUm8D-wvLPyccP/view>

Cizgi filmləri həftəsi. Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü, Hans Kristian Andersenin doğum günü münasibətilə bir həftə ərzində kitabxananın nağıl otağında yazıcının nağılları əsasında çəkilmiş cizgi filmlərinin nümayişi keçirilir. Nağılın nümayişindən sonra kitabxananın psixoloqu uşaqlarla söhbət edib, onların seyr etdiyi cizgi filmi haqqında rəyini öyrənir. Sonra isə həmin nağıldan bəhs edən suallarla onlara onlayn müraciət edir. Sonda uşaqlar nağıl, həmin nağıl əsasında çəkilmiş cizgi filmi haqqında təsüvatlarını psixoloqla bölüşürlər.

<https://www.youtube.com/watch?v=mPJ7-91bibE>

Oxucuların H.K.Andersenin bu və digər nağılları haqqında fikirlərini və biliklərini yoxlamaq məqsədilə onlar arasında test sorğuları təşkil etmək olar. Belə test nümunələrindən birini sizə təqdim edirik.

Test

1. Yazıçı neçənci ildə anadan olmuşdur?
A. 1805* B. 1960 C. 1888 D. 1870
2. H.K. Andersen hansı xarici ədəbiyyatın nümayəndəsidir?
A. İngiltərə B. Danimarka* C. Rusiya D. Kanada
3. Aşağıdakılardan hansı H.K.Andersenin əsəridir?
A. “Səfillər” B. “Başsız atlı” C. “Dəfinələr adası” D. “Qar kraliça” *
4. H.K.Andersenin nağıllarını danışan qəhrəmanın adı nədir?
A. Ole-Lukoye* B. Heklberri C. Cim D. Sid
5. “Çoban qız ilə baca təmizləyən” nağılının müəllifi aşağıdakı müəlliflərdən hansıdır?
A. H.K.Andersen* B. Viktor Hüqo C. Ernest Heminquey D. Teodor Drayzer
6. Ole-Lukoy nağılında həftənin bütün günləri Andersenin hansı nağıl qəhrəmanına məsləhətlər verir?
A. Tom Soyerə; B. Yalmara*; C.Heklberri Finnə D. Amura
7. Nağıllar səltənətinin şahzadəsi H.K.Andersen hansı əsərində öz əksini tapmışdır?
A. “Tom Soyerin macəraları”; B. “Şəhzadə və dilənçi”;
C. “Çirkin ördək balası”*, “ D. “Heklberri Finnin macəraları”
8. H.K.Andersen öz yaradıcılığında ən çox hansı janrdan istifadə etmişdir?
A. “Dedektiv”; B. “Yazılı ədəbiyyatın nağıl janrından”*; C. “Fantastika”; D. “Folklor”
9. H.K. Andersenin yalançı dərzilərdən bəhs edən nağılının adı nədir?
A. “Avropada piyada”;B. “Sadələvh - Vilson”; C. “Şəhzadə və dilənçi”; D.”Kralın təzə libası” *
10. Andersenin qələmə aldığı ilk nağılı hansıdır?

A. “Çirkin ördək balası”; B. “Qar kraliçası”, C. “Çaxmaq daşı”*;
D. “Noxud üstündə yatan şahzadə”

Orta yaş qrup oxucular arasında Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü, H.K.Andersenin doğum günü münasibətilə onlayn şəkildə ədəbi viktorinalar təşkil oluna bilər.

2 aprel – Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü və Nağıllar səltənətinin şahzadəsi hesab edilən H.K.Andersenin doğum günü münasibətilə kitabxanada “Nağıl bilicisi” adlı əyləncəli onlayn müsabiqənin də təşkil olunması məqsədəuyğundur. “Nağıl bilicisi” yarışmasında kitabxananın aktiv azyaşlı oxucuları virtual olaraq iştirak edirlər. Əyləncəli müsabiqə 5 mərhələdən ibarət olur:

- 1) Nağıllardan suallar;
- 2) Tap görün;
- 3) Atalar sözü;
- 4) Teleqramma;
- 5) Sehrli zənbil müsabiqələri.

Hər düzgün cavab bir kəpənək ilə qiymətləndirilir. Sonda ən çox kəpənək yığmış oxucu müsabiqənin qalibi olur. Müsabiqənin sonunda kitabxananın müdiriyyəti uşaqları bayram münasibətilə təbrik edib və bu müsabiqədə iştirak etdikləri, suallara cəld cavab verdikləri, yaxşı nağıl bilicisi olduqları

üçün onlara təşəkkürünü bildirir. Bu mövzuda oyunların keçirilməsi mütaliənin və kitabın uşaqların dünya görüşünün formalaşmasında böyük rol oynayır. Məhz kitablar uşaqlar üçün yeni dünyanın qapılarını açır, estetik tərbiyyəni, mənəvi və intellektual səviyyənin yüksəlməsini təmin edir. Belə tədbirlərdə uşaqların fəal iştirakı və onlara verilən suallara düzgün cavab vermələri onların kitabxanadan daim istifadə etməklərində, ədəbiyyatların düzgün seçilməsində və seçilən ədəbiyyatların mənimsənilməsində öz əksini tapdığıнын göstəricisidir. Müsabiqənin sonunda müsabiqənin qalibi “Nağıl bilicisi medalı” ilə təltif edilir. İştirak edən bütün uşaqlara isə fəal oxucu diplomları təqdim olunur.

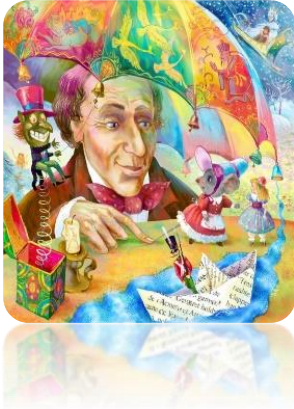
Diskussiya. Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü və maraqlı nağılları ilə tanınan H.K.Andersenin kitabxanada bir neçə kitabının onlayn icmalını keçirmək, onun yaradıcılığından bəhs edən diskussiyalar da təşkil etmək olar. Diskussiyalar keçirilərkən yazıçının nağıllarından söhbət açılır və bu haqda oxucuların fikirləri öyrənilir. Diskussiya zamanı tədbir iştirakçıları yazıçının yaradıcılığı ilə yaxından tanış olub, bu əsərlərin dəyərini anlayırlar.

Müsabiqə. Kitabxanalarda oxucular tərəfindən sevilən tədbirlərdən biri də müsabiqələrdir. Bildiyimiz kimi H.K.Andersen bir-birindən maraqlı nağılların müəllifidir. Müsabiqə zamanı həmin nağıllara uşaqlar tərəfindən illüstrasiyalar çəkilməsi tapşırılır. Şəkilərin hazırlanması üçün uşaqlara iki həftə vaxt verilir. Bu vaxt ərzində oxucular həm Andersenin nağıllarını oxuyur, həm də oxuduqları və ən çox bəyəndikləri nağıllara illüstrasiyalar çəkirlər. Ən gözəl mənə kəsb edən rəsm işləri mükafatlandırılır. Həmçinin rəsm müsabiqələri üçün məktəblərarası onlayn yarışmalar da təşkil

etmək olar. Rəsm müsabiqələri ilə yanaşı, başqa müsabiqələrin də təşkili mümkündür. Məsələn, uşaqların ifasında Hans Kristian Andersenin nağılları virtual səhnələşdirilərək münisflərə təqdim olunur. Münisflər heyəti kitabxana müdiri və teatrımızın görkəmli nümayəndələri ola bilər. Nağılı ən gözəl səhnələşdirən uşaqlardan ibarət komanda mükafatlandırılır.

Videokonfrans. Kitabxanalarda uşaq yazıçılarının iştirakı ilə “Beynəlxalq Uşaq Günü müasir uşaq yazıçılarının gözü ilə” videokonfrans da təşkil etmək mümkündür. Konfransdan öncə onun proqramı tərtib olunmalı, konfransın keçiriləcəyi dəqiq vaxt müəyyən olunmalıdır. Proqramda konfransda çıxış edəcək qonaqların, uşaq yazıçılarının, ədəbiyyatşünasların, uşaq psixoloqlarının, uşaq kitabxanalarında çalışan kitabxanaçıların, oxucuların adları, onların çıxış edəcəkləri mövzular, tədbirin keçiriləcəyi məkan və zaman qeyd olunur. ZOOM proqramı ilə təşkil olunmuş konfrans zamanı uşaq ədəbiyyatına yaxından bələd olan jurnalist, yazıçı və şairlərin çıxışları dinlənilir. Konfransın planını sizə təqdim edirik:

1. Giriş hissə (Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü'nün yaranma tarixi);
2. Oxucuların H.K.Andersenin yaradıcılığı haqqında çıxışı;
3. Uşaq yazıçılarının müzakirələri;
4. Kitabxana rəhbərliyinin çıxışı;
5. Konfransın yekunu.

Kitab müzakirəsi. Kitabxanalarda keçirilən maraqlı tədbirlərdən biri kitab müzakirələridir. Kitabxanaçı oxuculara H.K.Andersenin “Nağıllar” kitabı haqqında geniş məlumat verir.

Kitabxanaçı: Andersenin nağıllarının obraz və personajları çoxçeşidli və rəngarəngdir. Burada baş qəhrəman kimi uşaq da ola bilər, usta sənətkar da, eyni zamanda bu nağıllarda adi ev əşyaları, mətbəx avadanlıqları, uşaq oyuncaqları, paltar hissəcikləri, çəmənlikdə, həyətyanı sahədə, bostanda bitən bitkilər və gül-çiçəklər, ən adi, hər gün rast gəldiyimiz ev heyvanları və ev quşları – itlər, pişiklər, toyuqlar, hind quşları, bağçada yaşayan nəğməkar quşlar və s. bu nağılların əsas iştirakçıları kimi çıxış edirlər. Bu obrazların hərəsinin öz siması, portreti, fərdi daxili, psixoloji aləmi, həyat tarixçəsi, başına gələn macərələr var və onların hər biri öz dilində, bir qədər kinayəli, bir qədər yumorla danışır. Kitabın tərcüməçisi Mikayıl Rzaquluzadə, ön sözün müəllifi isə Şahin Xəlilidir. Kitabda XIX əsrin məşhur Danimarka yazıçısı Hans Kristian Andersenin nağılları toplanmışdır. Dinamik sujet, danışiq dilinin sadəliyi və canlılığı, dərin emosionallıq, incə yumor onun nağıllarının xarakterik xüsusiyyətləridir. Andersen uşaq psixologiyasını dərinlən duymuş və incəlikləri ilə əks etdirmişdir. Folklordan yaradıcılıqla istifadə etmiş yazıçının nağılları böyüklər üçün də ibrətamizdir. 2 aprel 1805-ci ildə çəkməçi ailəsində dünyaya göz açan balaca Hans sonralar ürəyinin odu ilə cazibədar nağıllarını yaratdı. Öz uşaqlıq dünyasını düşünə-düşünə özü bu sehrli aləmin sehr-cazibəsindən bir an belə ayrı yaşamadı.

Nağıllarının bütün dünyanı gəzib-dolaşacağını düşünən yazıçı hər kəlməni dilinə gətirəndə kağızın üstündə quş kimi əsdi. Xəyalında qanadlanan fikrin, ideyanın tilsimini, sehrini-sirrinə uşaqların nağıl dünyasının gözəl görünməz biçimində, seçimində qoruyub saxladı. Özünəməxsus yazıçı sənətkar qüdrəti ilə arzusuna, istəyinə nail oldu. Bu nağılçı şahzadənin qələmə aldığı nağıllarında mərd-mərdənəlik, ağıl və şücaət, əsl məhəbbət, zarafat və yumorla yoğrulmuş həqiqət xalq nağıllarına nə qədər bənzəsə də, bu nağılların hər birində uşaqları əyləndirmək, onların ürəyindəki istəyin, eşqin qığılcımlarını oda, işığa çevirmək məramı vardı. Andersenin nağılları heç də xalq nağıllarının əkiz tayları deyillər. Andersen nağıllarının içində nağılçı Andersenin öz səsi həmişə eşidilir. Bu səs Andersenin öz oxucusu ilə sanki üz bəsurət dayanıb onu düşündürmək üçün arayıb-axtardığı jestlər, priyomlardır. Öz balaca oxucusunu – dinləyicisini əyləndirmək, şən, bəzən də acı gülüş, yaxud təbəssümlə, incə yumorla, kiçik həcmli nağılları ilə onlara çox şeyləri demək bacarığı, məharəti H.K.Andersenin yazıçı bəxtinə, qismətinə düşdü.

Səhnəcik. uşaqlarla səhnəciklər təqdim etmək olar. Uşaqlar Hans Kristian Andersenin bir-birindən maraqlı nağıllarından istifadə edərək oxucuların marağına səbəb ola biləcək rəngarəng səhnəciklər hazırlayırlar. Belə nümunələrdən birini “Çirkin ördək balası” nağılını pandemiya ilə əlaqədar olaraq virtual şəkildə sizə təqdim edirik.

Çirkin ördək balası

İştirakçı: İsti yay günləri olduğundan çöllərdə yulaf yaşıllaşmış, otlar biçilib, yığılıb taya vurulmuşdu. Çəmənliklərdən o yana meşələr uzanırdı. Meşələrdə olduğu kimi, qalın ayaq pəncəsi olan yerlərdə sakit və qorxunc görünürdü. Uzun müddətdən bəri burada bir ördək yumurta üstündə oturmuşdu, çox oturmaqdan lap təngə gəlmişdi. Nəhayət ki, yumurtaların qabığı çatladı, əcəbalalar yumurtadan çıxıb “cikkildəşməyə” başladılar. Lakin ana ördəyin çoxdandır gözlədiyi böyük yumurta hələdə çatlamamışdı. O, yumurtanın üstündə oturmağa davam edirdi. Bu vaxt ana ördəyə baş cəkməyə gələn qoca Ördək soruşdu:

Qoca ördək : Hə, işlər necədir?

Ana ördək: Bax budur, bir yumurta qalıb çatlamır ki, çatlamır. Gözləməkdən yoruldu.

Qoca ördək : O çatlamayan yumurtanı mənə göstər görüm. İnan ki, bu hind toyuğunun yumurtasıdır! Bir dəfə mənim də başıma bu cür iş gətirmişdilər; hind toyuğunun balalarının zəhmətini çox çəkdim, amma birini də suya öyrədə bilmədim, suya girmədilər ki, girmədilər! Get öz balalarına üzmək öyrət, bundan əl çək.

Aparıcı : Lakin ana ördək ondan əl çəkmir. Nəhayət ki, yumurta çatlayır və içindən böyük çirkin ördək balası çıxır. Ana ördək Qoca ördəyin dediyini xatırlayır.

Ana ördək : Nə böyükdür! Görəsən, doğurdanda Hind toyuğunun balasıdır?! – deyə öz-özünə gileylənir.

Aparıcı : Ertəsi gün ana ördək öz balaları ilə arxa yollanır. Bala ördəklər şappıltı ilə suya tullanırlar. Çirkin ördək balası üzməkdə digərlərindən heç də geri qalmır.

Ana ördək : Bu hardan hind toyuğunun balası oldu?! Gör avar kimi suyu necə də düz ötürür. Yox, bu mənim öz oğlumdur ki var! Hə cəld olun gəlin indi sizi cəmiyyət içinə aparacağam.

Aparıcı: Az sonra ana ördək və balaları quşlar olan həyətə çatdılar. Ana ördək bala ördəklərə qaqqıldamağı, pəncələrini tərپətməyi öyrətdi. Balalar elə anaları öyrətdiyi kimi etdilər. Başqa ördəklər nəzərləri ilə onları süzərək ucadan səsləndilər.

Başqa ördəklər : Budur ha, bir dəstə də gəldi! Hələ bir o boz balaya bax! Gör nə eybəcərdir.

İştirakçı: Elə həmin dəqiqə bir ördək qanad çala-çala yaxınlaşıb onun qoynuna bir dimdik ilişdirdi.

Ana ördək: Ey ona dəyməyin! O ki sizə bir şey eləmədi.

Ördək: (acıqlandı) Tutaq ki, sən deyəndir, ancaq o, elə çirkindir ki, tutub onu yaxşıca kötəkləmək lazımdır.

Ana ördək: Düzdür, o gözəl deyil, ancaq ürəyi təmizdir. Düşünürəm ki, böyüyər gözəlləşər.

Aparıcı: Çirkin ördəyi təkcə ördəklər deyil, hətta toyuqlarda dimdikləyirdilər.

Çirkin ördək: Kaş belə çirkin doğulmayaydım, quşlar mənə gülməyəydilər!

Aparıcı: Çirkin ördək bezərək vəhşi ördəklərin yaşadığı bataqlığa qədər qaçdı. Ördəkcik həmin bataqlıqda iki gün qaldı. Üçüncü gün ora iki vəhşi erkək qaz uçub gəldi. Vəhşi qazlar öyünür və söylənirdilər.

Vəhşi qazlar: Sən yaman kifirsən ancaq bizim xoşumuza gəlirsən. De görək bizimlə gedib azad quş olmaq istərdinmi? Yaxınlıqda sevimli vəhşi qız qazlar var. Bəlkə, sən onların xoşuna gəldin.

Aparıcı: Çirkin ördək vəhşi erkək qazın sözü ilə razılaşaraq onlarla gedir. Soyuq şaxtalı qış girmişdi. Çirkin ördək buzun

üstünə yığılıb, donub buza yapışır. Bu sərt qış günlərində ördəkciyin başına gələn bütün fəlakətləri söyləmək çox acınacaqlı olardı. Aylar keçir. Hava qızınır. Günəş isti şüaları ilə yeri qızdırmağa başlayır. Ördəkciq qanadlarını çalıb başqa diyarlara uçar.

Aparıcı: Yaz gəldi. Ördəkciq qanad çalıb uçdu, onun qanadları əvvəlkindən çox-çox möhkəm idi. Ördəkciq bir bağa qondu. Bağ onun çox xoşuna gəldi. Birdən o üç gözəl ağ qu quşu gördü.

Çirkin ördək: Mən o gözəl iri quşların yanında qalacağam. Onlar yəqin məni kifir olduğum üçün dimdikləyəcəklər. Eybi yox. Onların zərbəsindən ölmək, qışın soyuğuna, aclığına dözməkdən yaxşıdır.

İştirakçı: Qu quşları ördəkciyi görcək qanadlarını açıb ona tərəf üzdülər.

Çirkin ördək: Öldürün, dimdikləyin məni.

Aparıcı: Ördəkciq başını aşağı salanda suda öz əksini gördü. Artıq o, boz rəngli çirkin ördəkciq deyil, ağ qu quşu olmuşdu! Qu quşu yumurtasından çıxan bir quşa ördək yuvasında dünyaya gəlmək heç də eyib deyil. İndi o çox şad idi. Böyük qu quşları onun ətrafında üzür, dimdikləri ilə onu tumarlayırdılar.

Kitabsevərlərlə görüş: Hamımıza məlumdur ki, 2 aprel Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü məşhur Danimarka yazıçısı Hans Kristian Andersenin doğum günüdür. Bu münasibətlə məktəblilərlə yazıçıdan bəhs edən görüşün keçirilməsi məqsədəuyğundur. Uşaq kitabxanalarında belə tədbirlərin keçirilməsi yazıçının həyat və yaradıcılığı ilə yaxından tanış olmağa imkan verir. Görüş müxtəlif adlar altında keçirilir. Məsələn: “Nağıllar səltənətinin şahzadəsi”, “Oxucularının ürəyini fəth edən nağılçı Andersen”, “Dünyanın ən gözəl nağılçısı”, “Uşaqlığımızın, yuxularımızın kralı”, “Nağıllar

səltənətində uşaqlara sehrlı aləm yaradan yazıçı”, “Uşaqları sevindirən, böyükləri düşündürən Andersen”, “Körpələrin dili ilə”, “Uşaqlara nəsihət”, “Faydalı keçən ömür”, “Həmişə cavam H.K.Andersen” və s. Görüşün I hissəsində ədəbi mövzu, yazıçı haqqında aparıcı tərəfindən ətraflı məlumat verilməli, onun qələmə aldığı nağılların qısa məzmunu haqqında danışılmalıdır. Görüşün II hissəsində H.K.Andersenin nağıllarından seçilmiş parçalar dialoq şəklində verilə bilər, kiçik yaşlı oxucularımız tərəfindən Andersenin hər hansı bir nağılı səhnələşdirilib təqdim oluna bilər. Görüşün ssenarisini təqdim edirik:

H.K.Andersenin xatirəsinə həsr olunmuş görüşə Azərbaycanın görkəmli uşaq yazıçıları, ədəbiyyatşünaslar, məktəb və bağça müəllimləri, oxucular dəvət olunur.

Aparıcılar səhnəyə daxil olur.

Methodist: Salam əziz uşaqlar, hörmətli qonaqlar. Hamımızı 2 aprel Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günü, H.K.Andersenin doğum günü münasibətilə təşkil etdiyimiz görüşdə xoş gördük. Uşaqlar bilirsinizmi bu gün sizlərin bayramıdır. Çünki bu gün Beynəlxalq Uşaq Kitabı Günüdür. Bu gün həmçinin nağıllar səltənətinin şahzadəsi, hamımızın sevimlisi H. K. Andersenin doğum günüdür. Dünyamızın bir sıra ölkələrini gəzməkdən doymayan H.K.Andersen dünyamızın daşına, torpağına...baxanda çox-çox yazıçıların görə bilmədiklərini, yaxud gözlərindən qaçanları görüb dünyamızın nağıl səltənətinin tacı adını, şərəfini qazandı. Bu dünyanın nağıl dünyası ilə böyüyən minlərlə, milyonlarla nağılı noğuldan çox istəyən nağılsevərlərin H.K.Andersen nağıllarına olan marağı mizan – tərəziyə sığan deyil. H.K.Andersen balaca uşaqların dərd yükündən danışa-danışa onları ümidli, işıqlı bir gələcəyin çırağını axtarmağa səsləyir. Bax budur, Andersenin

yazıçı-nağılçı böyüklüyü! “Min bir gecə” kimi mənim qarşımda açılan dünyanın zəngin olduğunu yazan yazıçı-nağılçı özünün yaratdığı nağıl səltənətində uşaqlar üçün sehrli bir aləm yaratdı. Bu münasibətlə dəyərli uşaq yazıçısı Andersenin nağıl qəhrəmanları sizin görüşünüzə gəlib.

Andersenin nağıl qəhrəmanları: “Ole Lukoye” “Düyməcik”, “Ördək balası”, “Şahzadə qız”, “Qalay əsgərcik”, “Xoruzlar”, “Bülbül”, “Qar kraliçası”, “Kay və Gerda”

Şahzadə qız: Bizi yəqin hər bir uşaq gözəl tanıyır. Biz Andersen babamızın sizlərə hədiyyəsiyik. Amma yəqin ki, burda elə qonaqlar ola bilər ki, bizim haqqımızda az məlumatı olsun. Mən Andersenin nağılındakı Şahzadə qızam. Hamınıza “Noxud üstündə yatan şahzadə qız” nağılı məlumdur. Kim deyə bilər mənim şahzadə olduğumu sarayda necə yoxlayıb öyrəndilər.

Uşaqlar xorla sualın cavabını söyləyirlər. Yatağının altına noxud qoymaqla.

Ördək balası: Uşaqlar məni tanıdınız? Mən Andersenin ən sevimli nağıl qəhrəmanı ördək balasıyam. Siz mənim nağılımı bəyəndiniz? Bilirsiniz uşaqlar əgər səbirli olsaq, tezliklə bütün çətinliklərə qalib gələcək, seviləcəyik. Baxın mənə çirkin ördək balası idim, indi quşuna çevrildim.

Düyməcik: Mən sizlərin hamınızın sevimlisi düyməciyəm. Bilirsiniz şahzadə oğlan mənə sonradan Maya adı verdi. Mənim həyatımı qaranquş xilas etdi. Pərilər isə mənə zər qanadlar hədiyyə etdilər.

Ole-Lukoye: Mən Ole-Lukoyeləm. Andersenin nağıllarının ən sevimli qəhrəmanı. Axşamlar, uşaqlar stolun arxasında oturduqları zaman gəlib, uşaqların gözlərinə şirin süd səpirəm. Mən istəyirəm ki, uşaqlar rahatlansınlar. Mən onların çarpayılarının yanında oturub uşaqlara maraqlı nağıllar

danışırım. Əynimdəki kaftanımı bəyəndiniz. Kaftanım yaşıl, qırmızı, göy rəngə çalır. Mənim iki çətirim var. Baxın bu şəkilli çətirimi yaxşı uşaqların üstünə açırım ki, onlar bütün gecəni yuxuda maraqlı nağıllar görsünlər. Bu isə sadə çətirimdir. Bu çətiri mən sözə baxmayan, dərslərini oxumayan uşaqların üstünə açırım. Onlar yuxuda heç bir gözəl nağıl görmürlər. Mənim tərbiyəli, savadlı uşaqlara bu gün də nağıl hədiyyəm var. Nağılımın adı **“Ən məşhur danimarkalı Andersen”**dir.

Biri vardı, biri yoxdu. Bir balaca oğlan vardı. Bir dəfə o, anasına deyir ki, “Görərsən, mən mütləq məşhur olacam!”. Anası ona heç nə demir. Onun qəmli gözlərinə təccüblə baxıb köksünü ötürür. Axı bu ailədə nəinki taledən, heç bəndədən də hədiyyə almaq kimsənin ağına gəlmirdi. Məşhur olmaq üçün heç olmasa varlı ailədə doğulmaq, ya da heç olmasa paytaxt sakini olmaq lazım idi. Gözəl görkəm və yaxşı təhsil də vacib idi. Gələcək nağılbaz Hans Kristian Andersen kasıb pinəçinin ailəsində doğulub. Amma onun sevgi payı heç vaxt əskik düşməzdi. Valideynləri heç vaxt uşağı cəzalandırmaz və öz fantaziyalarına qapanaraq bütün günü şəhəri dolaşmağa icazə verərdilər. Təbiəti müşahidə etmək, balıqlar, köstəbəklər, kəpənəklərlə, quşlarla dostluq etmək onun ən sevimli məşğuliyyəti idi. İlk dəfə şəhər teatrına ayaq basandan sonra o nağıl qəhrəmanlarının nəcib niyyətlərindən xəbər tutdu və bu da ona adi həyatdan uzaqlaşmaq üçün yeni bəhanələr verdi. Teatrda tez-tez ola bilmirdi, ona görə də özü pyeslər uydurmağa başladı. Axşamlar evdə qurulan kukla tamaşalarında kuklalar canlanır və oğlanın diliylə öz əhvalatlarını nəql edirdilər. Az sonra Hans Şekspirin pyeslərini oxuyandan onun balaca aktyorları dahi ingilisin pyeslərini oynamağa başladı. Döyüşlər, qəhrəmanların qoçaqlığı onun ürəyini sevinclə doldururdu. O, artıq teatr

dramaturqu olmaq arzusula yaşayırdı. Bəyəndiyi əhvalatları musiqiyə qoşmaq adəti də vardı. Bəzən sahilə gəlib balaca bülbülün zümzüməsini dinləmək istəyənlər də tapılırdı. Məktəbdə dostlarına qəhrəmanı olduğu müxtəlif əhvalatları uydurub danışmağı sevirdi. Buna görə də həmişə gülüş mənbəyinə çevrilirdi. Fikri uzaqlarda olduğundan müəllimlərin danlağı əskik olmurdu. Bəzən məktəbdən sonra uşaqlar onu təqib edərək “Baxın, komediya qoşan gəlidir!” – deyib ələ salırdılar. Hans evə qaçıb küncə soxulur və Allaha dua edirdi. Ata oğluna İncil ilə bərabər “1001 gecə nağılları”nı oxuyurdu. Uşağa su pəriləri, trollar və başqa personajlarla dolu nağıllar danışardı. Atasını itirmiş Hans əvvəl dərzi yanında şeyirdliyə gedir, sonra siqaret fabrikinə işə düzəlir. Anası 14 yaşlı uşağa Kopenhagenə gedib öz həyatını qurmaq icazəsi verir. Nədənsə anası əmin idi ki, bu yaşda uşaq böyük şəhərdə çox davam gətirə bilməyəcək. Ona görə də poçtalyonla danışmışdı ki, 3 gündən sonra uşağa geri qayıtmağa kömək etsin. Andersen öz doğma şəhərinə bir də yarım əsrdən sonra qayıtdı. Burda bir həftə duruş gətirə bilməyib yenə də getdi. 14 yaşında Daniyanı fəth etməyə gəlmiş uşaq öz sözünün üstündə durdu və dünyanın ən məşhur nağılı oldu. Dünyanın bütün uşaqlarının ləzzətlə oxuduğu nağılların yaradıcısı özü tarixin qəribə tapmacalarından biri idi.

Dəcəl Amur: Uşaqlar olar nağılın davamını mən danışım. Əvvəlcə özümü sizə təqdim edirəm. Mən Andersen babanın dəcəl nağıl qəhrəmanı Amuram.

Oğlan əlindəki yayını dartaraq nağılı davam etdirir. Demək belə. 13 riksdaler toplayaraq Hans dünyanı fəth etməyə yollanır. Yolu Kopenhagenə, Kral teatrına – onun arzular qəsrinə idi. Kopenhagen Anderseni soyuq qarşıladı. Köməksiz, tanışlıqsız, pulsuz qalaraq gənc özünü çox tənha hiss edirdi. Şəhərə ayaq

basan kimi əlində olan pulun yarından çoxunu verib teatra bilet almışdı. Aclıq və naümidlik onun daimi yol yoldaşı olduğundan ölüm haqqında fikirlər oğrun-oğrun ürəyinə girirdi. Onu ələ salırdılar, onu sanki görmürdülər, onun başına ağıl qoyurdular və dəyişdirməyə çalışırdılar. İlk əsərini qaytardılar. Bu Andersenin qarşısını ala bilmədi. O, əmin idi ki, mütləq yazmalıdı. Pyeslər, şeirlər, hekayələr, opera librettoları, vodevillər – Hans tez və rahatlıqla yazırdı deyən mətnlər su kimi axırdı. Tənqidçilərsə onun hər sözünü araşdırırdılar. Andersen kədərlənsə də əlini saxlamırdı. Hər şeyə baxmayaraq Kopenhageni və onun sakinlərini də sevməkdə davam edirdi. Axı ilk dostlarını bu şəhərdə tapmışdı. Onların sayəsində təhsil ala, əsərlərin çap etdirir və səyahət edə bilmişdi. Səfərlər isə yeni əsərlərin yaranması demək idi. Sevimli İtaliyası barədə yazdığı “İmprovizator” romanı işıq üzü görən kimi bütün Avropa ondan danışdı. Bircə Daniya həqarətlə susurdu. Hans isə soyuq ürəklərin fəthini davam etdirirdi. Hər dəfə oxu daşa dəyəndə onun qeyd dəftərçəsində kiçik bir əhvalat yaranırdı. Amma o, hələ bilmirdi ki, bu hekayətlər tezliklə onun yaradıcılığının özəyinə və əsl nağıllara çevriləcək. Bu nağıllar yarandıqca Əlahəzrət Daniyanın da ürəyinin buzu əriməyə başladı. İndi çox az adam bilir ki, 170 nağıldan əlavə Andersen 20-yə qədər pyes, 5 roman, çoxlu oçerk və şeirlərin müəllifidir. İlk nağıl toplusu ucuzlu kağızda Milad bayramı ərəfəsində çap edilmişdi. Elə bil sehirlili çubuğun hərəkətilə yeni yaranmış nağıllar alındı və hər şey rəngli kaleydoskopdakı kimi fırlanmağa başladı.

Həyat xoruzu ilə qüllə xoruzu Amurun yanına gəlib nağılı davam etdirir.

Həyat xoruzu: Bəli uşaqlar hər əhvalat bir nağıldır. Onun laylaları altında uşaqları yatızdırırdılar, teatrlarda qoyulmuş tamaşalar uğurla gedirdi. Amma hamı onu nağılbaz kimi tanıyır. “Su pərisi”, “Çaxmaq daşı”, “Noxud üstündə yatan şəhzadə” barədə bir qədər qəmli əhvalatları hamı sevdi. Kitabların üzü nazik olardısı deşilənəcən oxunardı. Şəkili kitablar və şeirlər piştaxtaya qoyulan kimi alınardı. Tənqidçilər isə onu ələ salıb gülərdi. Kasıbçılıqdan çıxmış oğlan təhsilini davam etsə də ömrünün sonuna kimi qrammatik səhvlərlə yazırdı. Tale Andersənə qiymətli bir keyfiyyət bəxş etmişdi, o hər şeydə sehirlə məqamları görürdü.

Qüllə xoruzu: Bilirsiniz uşaqlar nağılların süjeti əksəriyyəti ona uşaqlığından gəlib, axı onun doğulduğu şəhər Odensdə o qədər maraqlı şeylər vardı. Şəhər qərribə adətlərilə, qəhrəmanlar haqqında əfsanələrilə, nağıl qəhrəmanlırı – su pəriləri, sirenlər, elflər, qnomlarla birgə yaşayırdı. Burda xalq bayramları olurdu və hələ də çox sirləri bilən ustadlar yaşayırdı. Onun uşaqlığı elə bir vaxt idi ki, küləyin yarpaq altında oxuduğu nəğməni dinləyir, hər bir günəş şüasının dalıca düşüb ilişib qaldığı gölməçənin saatlarla gözdən keçirir, hər ay işığında elflərin seluetini görə bilirdi. O, şəh dənəcikləriylə dostluq edir və bütün bunları ürəyinin dəftərçəsinə yazırdı. O hələ tələbə olarkən bir qaranquş onun yaşadığı otağa soxulub öz əhvalatını ona danışdı. Bir neçə il sonra bu əhvalat “Düyməcik” nağılında yazılıb hamıya əyan oldu. Qalay əsgərin nağılı da bir qədər avtobioqrafikdir. Müəllifə irad tutulurdu ki, onun nağılları böyükələr üçün çox bəsiddir, uşaqlar üçünsə kifayət qədər ibrətamiz deyil. Kimsə sağlığında Andersənə yazılarının nağıl ruhunda olmasını desəydi cavabında nəsə kəskin bir şey eşidərdi. O, nağıllarını dəyərləndirmir və onlarla fəxr etmirdi.

*Andersenin digər nağıl qəhrəmanı Qalay əsgər adını duyan kimi
önə çıxıb nağılı davam etdirir.*

Qalay əsgər: O, kasıb pınəçi və paltaryuyanın ailəsində doğulmuşdu. Amma ömrünün əsas hissəsini Avropanın ən gözəl otellərində keçirib. “Səyahət həyat deməkdir” deyən yazıçı çox səyahət edirdi. Uşaqlığı Odin şəhərinin əyalət xarabalıqlarında keçsə də paytaxt Kopenhagen onu sevdi və əsərini şəhərin simvoluna çevirdi. Əsilli-nəsilli olmasa da Daniyanın ən adlı-sanlı ailələri onu evinə dəvət etməkdən qürur duyurdu. Məktəbdə cəmi bir neçə il təhsil ala bilmişdi. Çünki 11 yaşından fabrikdə tam əmək günü ilə işləməli idi. Amma 20 yaşında Andersen Kopenhagen universitetində təhsil almaq hüququ qazandı. Uşaqlıqdan zəif, xəstəhal olmasına baxmayaraq dövrünə görə uzun və aktiv həyat sürüb. Çəlimsiz olmasına baxmayaraq indi o, Daniyanın siması sayılır. Hələ sağlığında Andersenə özünə qoyulmuş abidəni görmək qismət oldu. Bu faktı anasına bir falabaxan Hans hələ uşaq olarkən demişdi. O, abidəyə baxıb gülümsəyirdi. Amma balaca oğlanın verdiyi qalay əsgər və mavi gözlü qızın bağışladığı qızılgül ləçəkləri onun üçün daha qiymətli idi. Həmin bu hədiyyələri o, mücrüdə saxlayırdı, arabilir ləçəkləri tərpedib qoxusunu içinə çəkirdi.

Bir gün Kopenhagen küçələrində gəzişərkən Andersen balaca oğlanla rastlaşdı. Uşaq onun gözünün içinə baxıb onun nə qədər tənha olduğunu başa düşdü. Nağılbazın könlünü almaq üçün əlindəki qalay əsgəri ona tərəf uzatdı. Əvəzində Andersen də ona yeni “Köhnə ev” adlı nağıl əhvalatı danışdı. Onun nağıllarında öyüd-nəsihət, ibrət dərsi vermək cəhdi yoxdu. Burda yalnız arzu var. Gözəlliyi görmək istəyən insanların arzuları. Axı həyat özü gözəl bir nağıldır!

Buz kraliçası nağılındakı Kay və Gerda irəli gəlib söhbəti davam etdirirlər.

Kay: Salam uşaqlar, mənı tanıdınız mı? Siz yəqin Andersenin “Buz kraliçası” nağılını oxunusunuz. Mən hiyləgər divin düzəltdiyi tilsimli güzgünün qurbanı olmuşdum. Bilirsiniz o güzgüdə bütün xeyirli və gözəl şeylər güzgüyə düşdükdə tamam yoxa çıxır, ən gözəl insanlar kifir görünür, bütün pislilər daha artıq gözə çarpırdı. Baxın bir gün o güzgü sındı, qırıntılardan bir parça mənım qəlbimə girdi. Nə yaxşı ki, Gerdanın isti göz yaşları süzülüb ürəyimə axdı, qəlbimdəki buz qırıntısını əritdi.

Gerda: Mən Kay üçün çox göz yaş təkədim. Nə yaxşı Kay evimizə geri qayıtdı. Dünyanı həqiqətən də gözəllik, məhəbbət xilas etdi. Mənım sevinc göz yaşlarım Kayı tilsimdən qurtardı.

Bu dəfə söhbətə Andersenin digər nağıl qəhrəmanı bülbül qoşulur.

Bülbül: Mən Çin imperatorunu belə öz səsimlə valeh edən bülbüləm. Mən öz səsim, təbiiliyimlə misilsizəm. Nə yaxşı ki hamı mənı dinləyib səsimdən məmnun qalır.

Qar kraliçası səhnəyə yaxınlaşıb sözə başlayır.

Qar kraliça: Andersenqrad haqqında sizə dəyərlı məlumatlar vermək istəyirəm. 1980-ci ildə Rusiyanın Sankt-Peterbruq şəhəri (o zamankı Leninqrad) yaxınlığındakı Sosnoviy Bor şəhərində Andersenqrad adlı oyun-əyləncə kompleksi açılıb. Bu hadisə yazıçının 175 illiyi ilə bağlı idi. Orta əsr Qərbi Avropa arxitekturası ilə hazırlanmış uşaq şəhərçiyindəki müxtəlif elementlər Andersenin nağıllarından götürülüb. Şəhərçiyin hər tərəfi uşaq maqistral yolu ilə əhatələnib. 2008-ci ildə burada məşhur “Rusalocəka”ya heykəl qoyulub.

Bu dəfə Danimarkalı Xolger söhbətə qoşulur.

Danimarkalı Xolger: İndi isə sizə Tivoli parkında yaradılmış “Andersenin nağıllar aləmi” haqda məlumat vermək istəyirəm. Danimarkanın paytaxtı Kopenhagendəki Tivoli parkı Avropada ən qədim əyləncə parkıdır. 8 hektar ərazidə yerləşən parkın əsası Georg Karstensen tərəfindən 1843-cü ildə Danimarka paytaxtının ətrafında ucaldılmış qoruma qurğularının yerində qoyulmuşdur. Parkın bir hissəsində də “Andersenin nağıllar aləmi” yaradılıb. Nağıllar aləmi çoxmərtəbəli yeraltı mağara kimi qurulub və qonaqlar mağaraboyu asılmış yol ilə hərəkət edirlər.

H.K.Andersen

Şahzadə və donuz otaran

Buz kraliça və Kay

Andersenin heykəli hələ sağlığında ucaldılıb. Maraqlıdır ki, müəllifi tanınmış sənətkar Oqyüst Sabye olan abidənin memarlıq layihəsini yazıcının özü təsdiqləyib. Əvvəlcə, layihədə Andersenin kresloda oturuqlu halda, yanında uşaqlarla birgə təsviri yer almışdı. O bundan narazı qalmış və demişdi: “Bu əhatədə mən nəikni nağıl yazıya, heç söz də deyə bilməzdim”. Hazırda paytaxt Kopenhagendəki əsas meydanda Andersenin kresloda əyləşərək əlində kitab tutmuş tənha heykəli var.

Tanıdığımız yerlərdən Rusiyanın paytaxtı Moskvada da tanınmış yazıçıya heykəl qoyulub.

Bu dəfə səhnədə Andersenin “Kiçik dəniz qızı” nağilının qəhrəmanı Su pərisi görünür.

Su Pərisi: İkinci görülməli yer isə Kopenhagenin simvolu olan “**kiçik dəniz qızı**” heykəlidir. Heykəl Andersenin “Dəniz qızı” əsərindən ilhamlanaraq yaradılıb.

Əgər bəxtiniz gətirsə o heykəlin əslini görə bilərsiniz. Çünki bəzən heykəl dünya turuna çıxır, xarici ölkələrdəki sərgilərdə nümayiş etdirilir, yerinə isə heykəlin prototipi qoyulur. Onun nağılları qəmlidir. Böyüklər də onları vərəqləsə ibrətamiz fikirlər əxz edə bilərlər. Əsrlər keçib, amma şöhrətpərəst krallar hələ də aramızda utanmadan gəzişir. Sevgini duya bilməyən qızlar Qar kraliçasına çevrilir. Hələ də çirkin quş balaları gözəl qu quşlarına çevrilir və kiçik düyməciklər öz sevgilərini tapırlar. Qardaşlarını qu quşundan yenidən adama çevirməkçün gicitkandan köynək toxuyan Elizalar da var. Bəlkə ona görə də hamı inanır ki, kötöklər gül açə bilər və gecələr əşyalar dilə gəlib sevgi, ümid, və məyusluq dolu əhvalatlar danışar...

Metodist: Doğma Odense şəhərinin əfsanələri, nağılları ilə böyüyən Andersen kitablar aləminə baş vurduqca qarşısında açılan yazıçı dünyasına vuruldu. Yazdı, amma necə yazdı?! Əsl sənət adamı kimi yazdı. Yazdıqlarını bütün dünya ürəkdən sevdi, onu nağıllar səltənətinin kralı kimi yazdı. Canlı danışiq dili, yüyürək nağılçı koloriti, yığcam sujet xətti, fantaziya ilə real həyatın poetik vəhdəti, qeyri-adi yazıçı-nağılçı təhkiyəsi H.K.

Andersen nağıllarının gözəl tərcümələrinə yeni-yeni cığırlar açdı. Və bu cığırlarla öz milli folkloruna zənginlik gətirən dünya xalqlarından biri də Azərbaycan türkləri oldu. Yazıcının həyatı uğursuz olmuşdur, bəlkə də, buna görədir ki, uşaqlar üçün yazdığı sehirli nağıllarında iki gənci qovuşdururdu, öz həyatındakı uğursuzluğu qələmi vasitəsilə inkar etməyə, uşaqlara sevginin sonda qələbə çalmasına inandırmağa çalışırdı. Çirkin ördək və ya sevimli qu quşu, necə istəyirsiz elə də adlandırın, o, bu dünyadan tənha uçub getdi. Dünyanın bir sıra ölkələrini gəzən, öz dövrünün dünya şöhrətli sənət adamlarından H.Heyne, V.Hüqo, A.Düma, C.Dikens, H.V.Lonqfello kimi yazıçı və şairlərlə görüşən, məktublaşan H.K.Andersen “ölümündən sonra” daha bir uzun ömür yaşayır. Mən nağılsevər uşaqlara daniya dilində “ole” – “gözünü yum” yox, onun əksini demək istəyirəm. Gözünü aç, Danimarkanın nağıl şahzadəsi Hans Kristian Andersenin dilimizə tərcümə edilmiş seçmə nağılları ilə yaxından tanış ol demək istəyirəm...

Təcrübə göstərir ki, bir ata və ananın uşağına verə biləcəyi ən böyük hədiyyələrdən biri müaliə və kitaba sevgidir. Uşaqların oxumağı bacarmadığı dövrlərdə onlara kitab oxumaq, kitab haqqında müzakirə apararaq düşüncə tərzini formalaşdırmaq vacib bir yanaşmadır. Hər bir uşaq erkən yaşlarından etibarən kitabla tanış olmalıdır.

Uşaqlar üçün kitab seçərkən yaş dövründən irəli gələn daxili ehtiyacları da nəzərə alınmalıdır. Uşaqların təməl ehtiyacı sevgi ehtiyacıdır ki, bu hiss onlarda güvən hissini formalaşdırır. Sevgi hissini onlar ailədə və ailə münasibətlərində tanıyır və öyrənir. Buna görə xoşbəxt ailə hekayələrini anladan maraqlı hekayələri uşaqlar sevə-sevə oxuyurlar. Uğur qazanmaq ehtiyacını uşaqlara erkən yaşlarından oxunan qəhrəmanlıq dastanları, nağıllar və buna bənzər hekayələr ödəyir. Uşaq böyüdükcə özünü ruhən bu qəhrəmanlara oxşadır, daim birincilik və uğur qazanmağa can atır. Digər bir ehtiyac isə uşaqların sosial çevrə qazanmaq ehtiyacıdır. Bu mövzuda yazılmış əsərlər, tənha insanların yaşadıkları hisslər, keçirdikləri iztirablar, problemlərini necə həll etdikləri uşaqların düşünərək nəticə çıxarmasına kömək edir. İlon Maskdan soruşanda ki, hansı kitabları öz müəllimi hesab edir, o, heç düşünmədən bir neçə bioqrafik kitab adı çəkir. Doğurdan da avtobioqrafik əsərlər bizə başqalarının səhvlərindən və uğurlarından öyrənməyə imkan verir. Hər bir insan özünün qeyri-adi həyatını yaşayır və qeyri-adi hadisələrlə qarşılaşır. Və bu ilk növbədə haqqında kitab yazılan insanlara aiddir. Uşaqkən oxunan kitabların təsiri çox güclü olur. Ona görə də şüurda və ya şüuraltı təsiri ömür boyu silinmir. Uşaqlarımızın oxuduqları kitabların pislik yox, yaxşılıq, qorxu və gərginlik yox, sevgi və hörmət, xeyrixahlıq bəsləyən, kin və nifrətin yox, doğruluq və ədalətin qalib gəldiyini təbliğ etməsinə

diqqət edilməlidir. Pis əməlləri çox təsvir edən kitabları oxumaq uşaq ruhunu hüzsursuz və narahat edər. Hələ bir də bu, yaxşılıq və gözəlliklərdən xəbərsiz təmiz uşaq beyinidirsə... Unutmayın “oğruya yol göstərən” filmlər olduğu kimi, kitablar da çoxdur. Dünyəvi və milli dəyərlərə sığmayan eybəcərliklər reklam oluna-oluna dəyərsizlər dəyər sayılmağa başlamışdır. Həm də bu yalnız bizim ölkəmizdə deyil, bütün dünyada getdikcə özünü daha qabarıq şəkildə göstərməkdədir. Bizim uşaqlar ən əvvəl milli dəyərlərə sahiblənməli, sonra dünya mədəniyyəti ilə tanış olmalıdırlar. İstər məktəbdə, istərsə də ailədə mütaliəni təbliğ edərkən uşaqlara deyək: “Kitablar sizi heç vaxt olmadığınız yerlərə apara bilər. Orada yaxşılar və pislər, zalımlar və mərhəmətlilər var. Qəhrəmanların yanında güclü olacaq, haqq və ədalət uğrunda döyüşəcəksiniz. Xəyallarınıza qovuşacaq, dünyanı addım-addım gəzəcək, sevinəcək, kədərlənəcək, sevvəcək, nifrət edəcəksiniz. Bəzən həyatınız kitabdakından solğun görünəcək, bəzən isə yaşdılarınızın necə faciələrdən keçdiklərini görüb yaşadığınız həyata daha artıq dəyər verəcəksiniz. Ən mühümü yaşamağı öyrənəcəksiniz. Çox vaxt bizə heç kimdən öyrənə bilməyəcəklərimizi kitablar öyrədir”.

Uşaqların intellektual inkişafında kitabın rolunu yüksəltmək, ona sevgi aşılamaq, həmçinin diqqəti uşaq kitablarının nəşrinə yönəltmək bu əlamətdar günün keçirilməsində əsas məqsəddir.

Uşağınızın vücudunu bəsləyəcək qidalar seçdiyiniz kimi, aqlını, ruhunu, qəlbini, qabiliyyətlərini bəsləyəcək, qidalandıracaq kitablarda da seçici olmalısınız. Məsələn, ancaq “oxumaqla” bitməyən, insani duyğuları bəsləyən, özünə və insanlığa faydalı, təfəkkür və düşüncəni zənginləşdirən, estetik zövqünü, hisslərini formalaşdıran, səviyyə qazandıran mütaliə hər yaşda mütləqdir.

Ədəbiyyat siyahısı

Düyməcik : Nağıl. - Bakı : Çarşıoğlu, 2008. - 16 s. : rəngli il. - (Nağıllar aləmi 16).

Düyməcik. - Bakı : Altun Kitab, 2013. - 24 s. : rəngli il. - (Altun klassika : 6-9 yaş).

Ərciyəzim neyləsə, xoşdur : nağıl. - Bakı : Çarşıoğlu, 2005. - 16 s. : şək. - (Nağıllar Aləmi).

Nağıllar. - Bakı : Çarşıoğlu, 2005. - 424 s. - (Dünya Ədəbiyyatı).

Nağıllar. - Bakı : Öndər, 2005. - 160 s. : il.

Nağıllar. - Bakı : Qanun ; Bakı : "Əli və Nino" nəşriyyatı, 2013. - 296, [8] s. - (Dünya uşaq ədəbiyyatı).

Nağıllar. - Bakı : Qanun, 2011. - 296 s.

Sehrli nağıllar. - Bakı : Qanun ; Bakı : "Əli və Nino" nəşriyyatı, 2012. - 48 s. : rəngli il.

Kitablarda

Bülbül : nağıl // Nağıllar. - Bakı : Nağıl evi, 2001. - 26 s.

Çobanyastığı ; İstəklilər : nağıllar // Nağıllar. - Bakı : Nağıl evi, 2002. - 40 s.

Düyməcik : nağıl // 100 sevimli nağıl : nağıl. IX kitab. - Bakı : Qələm MMC, 2008. – S . 11-23.

Padşahın təzə libası ; Köhnə küçə fənəri : nağıllar // Dünya yazıçılarının nağılları antologiyası. - Bakı : Şərq-Qərb, 2014. - S. 34-44.

Vəhşi qu quşları // 100 sevimli nağıl : nağıl. XX kitab. - Bakı :

Qələm MMC, 2011. - 112 s.

Elektron resurslar

Nağıllar [Elektron resurs] : Nağıl. - Elektron mətn. - Bakı : İnnovativ Tədris Mənbələri (İTM) QSC, 2012. - 1 el. opt. disk (CD-ROM) : berrəngli : portr. - (Nizami layihəsi). - (qutuda).

Dövri mətbuatda

Balaca su pərisi // Təhsil problemləri. - 2018. - 1-7 yanvar. - № 1/2. - S. 15.

İngilis dilində

The Ugly Duckling : fairytale. - London : Grandreams Limited, 1994. - 20 p. - (A good Night, Sleep Tight Storybook).

Haqqında

Kitablarda

Yusiföglü R. Hans Kristian Andersen // Uşaq ədəbiyyatı. – Bakı : Təhsil, 2002. – S. 253.

Dövri mətbuatda

Xəyalə. Hans Kristian Andersen mükafatına azərbaycanlı namizəd // Palitra. - 2013. - 20 avqust. - № 149. - S. 15.

Qismət A. Kədərli Hans Andersen // Ədəbiyyat qəzeti. - 2017. - 3 iyun. - № 20. - S. 6.

Nasir Ş. H. X. Andersen qızıl medalının bir addımlığında : Azərbaycan uşaq yazıçısı Qəşəm İsabəylinin yaradıcılıq uğuru // Kaspi. - 2014. - 11 oktyabr. - № 166. - S. 16.

Nuruqızı S. Uşaqları sevməyən dahi, tənha və qəribə nağılçı // Ədəbiyyat qəzeti. - 2017. - 8 aprel. - № 12. - S. 12.

Balacaların kitab sevinci

(metodik vəsait)

**Komputer yığıcı
və dizayn:**

Ruhiyyə Məmmədli

Ünvan: AZ-1022 Bakı şəh., S. Vurğun küç. 88;

E-mail: info@clb.az.

İnternet ünvanı: www.clb.az